

Особено мнение
на съдия Атанас Семов
по Определение от 16 юли 2026 г. по к. д. № 13/2026

Гласувах против диспозитива на Определение по допустимостта на искането, по което е образувано по к. д. № 13/2026, тъй като смятам искането за **недопустимо** на основание чл. 13 от Закона за Конституционен съд (ЗКС) във връзка с чл. 150, ал. 2 от Конституцията в светлината на чл. 18, ал. 3 от Правилника за организация на дейността на Конституционния съд (ПОДКС) поради некомпетентност на Конституционния съд да се произнесе.

Конституционният съд не е компетентен да се произнесе по искане на осн. чл. 150, ал. 2 във вр. с чл. 149, ал. 1, т. 2 от Конституцията, тъй като не е изпълнено условието на чл. 150, ал. 2 оспореният закон да е „приложим по конкретното дело“ пред сезиращия съд. Не е изпълнено и изискването на чл. 18, ал. 3 ПОДКС искането да съдържа аргументирана преценка на последиците за приложимото право от действието на правото на Европейския съюз във връзка с условието за „приложим закон“ по чл. 150, ал. 2 от Конституцията. **Закон, който по силата на правото на ЕС трябва да бъде оставен неприложен, не може да представлява „приложим закон“ по смисъла на чл. 150, ал. 2 от Конституцията.**

I. Относно дължимата от сезиращ съд аргументирана преценка
на „приложимото по конкретното дело“ право

Разпоредбата на чл. 150, ал. 2 от Конституцията предвижда условие за отправяне на искане до Конституционния съд от съд: негов предмет може да бъде съответствието с Конституцията именно и само на **закон, приложим по конкретно дело пред сезиращия съд**. Разпоредбата на чл. 18, ал. 3 от ПОДКС конкретизира: „Искането на основание чл. 150, ал. 2 от Конституцията трябва да съдържа **аргументирана преценка на приложимото право, включително относно последиците от действието на правото на Европейския съюз, когато оспорената разпоредба или акт е в приложното му поле**”.

Несъмнено разбиранията за „*приложим закон*” по смисъла на чл. 150, ал. 2 от Конституцията и за „*приложимо право*” по смисъла на чл. 18, ал. 3 от ПОДКС са **взаимосвързани**. „Разпоредбата на чл. 18, ал. 3 ПОДКС /.../ само обективира на плоскостта на конституционното производство **това вече съществуващо задължение на сезиращия съд**, на основание чл. 150, ал. 2 от Конституцията, а не го поражда”¹. Тя **прилага и осветлява** разпоредбата на чл. 150, ал. 2 от Конституцията: преценката дали един закон (отделна негова разпоредба) е приложим по едно съдебно дело естествено включва преценка общо на цялото приложимо по същото дело право. И „по смисъла на новата редакция на чл. 150, ал. 2 от Конституцията е приложима за **всяко отправено до него искане от съд**”².

1. В основата на изискването за излагане в искането на преценка относно приложимото право стои естественото изискване за смисъл от осъществяването на компетентността на Конституционния съд по искане от съд за целите на решаването на конкретно дело – Конституционният съд да се произнася **едва когато и само ако**³ произнасянето му е незаобиколимо необходимо⁴ поради значението му за изхода на конкретното съдебно производство⁵ и само ако сезиращият съд може да се съобрази с

¹ Определение № 2 от 24. 2. 2022 г. по к. д. № 15/2021 (докл. съдия М. Карагьозова-Финкова).

² Определение № 2 от 13. 3. 2024 г. по к. д. № 8/2024 (докл. съдия Д. Атанасова).

³ В този смисъл виж к. д. № 19/2024 и к. д. № 20/2024 (и по двете докл. съдия Т. Райковска) относно разпоредби от НПК.

⁴ „Конституционният съд е обосновал разбирането, че сезирането от съд трябва да е **не само възможност, а необходимост, произтичаща от конкретното дело**, което означава, че без отговора на поставения въпрос сезиращият съд не е в състояние да осъществи конституционосообразно правосъдната си функция (вж. Определение №2/13.03.2024 г. по к.д. №8/2024 г.)” – Определение № 7 от 27. 6. 2024 г. по к. д. № 20/2024 (докл. съдия Т. Райковска).

„Основанието за отправяне на искане по чл. 150, ал. 2 от Конституцията е **необходимостта сезиращият съдебен състав да бъде подпомогнат** за ефективно и конституционосообразно решаване на конкретно съдебно дело. В рамките на предвиденото в чл. 150, ал. 2 производство между конкретното съдебно дело и законовата разпоредба, чиято конституционосообразност се оспорва, трябва да има **такава връзка**, че без произнасяне на Конституционния съд **да е невъзможно** той да осъществи конституционосообразно правосъдната си функция.” – Определение № 4 от 7. 4. 2026 г. по к. д. № 6/2026 (докл. съдия Д. Атанасова).

„Произнасяне на Конституционния съд по същество е **необходимо само ако сезиращият го съд може да вземе предвид решението** за (не)съответствие на приложимия по висящото дело закон с Конституцията. /.../ Освен това Съдът е подчертал в Определение №2/2024 г. по к.д. №8/2024 г., че **сезирането трябва да е не само възможност, а и необходимост**, обусловена от конкретното дело, от което следва, че **без това сезиране той не би могъл да реализира правосъдната си функция** в съответствие с Конституцията.” – Определение № 11 от 10. 10. 2024 г. по к. д. № 25/2024 (докл. съдия Я. Стоилов).

⁵ „Задължително условие за допустимост на искане, основано на чл.150, ал. 2 от Конституцията, е **оспорената пред Конституционния съд разпоредба от закон да е от значение за изхода на конкретното съдебно производство**. В своята практика Съдът е изяснил какво се разбира под „**приложим закон**“ – всяка

решението му⁶. Това означава на първо място: след като първо от самия сезиращ съд е извършено аргументирано определяне на оспорената пред КС норма като „приложима” по главното дело пред него.

Затова винаги, когато бъде сезиран с искане от съд на осн. чл. 150, ал. 2 от Основния закон, „с оглед на осъществяването на своето правомощие /по чл. 149, ал. 1, т. 2 от Конституцията – б.м./ във връзка с компетентността на съдилищата по чл. 150, ал. 2 от Конституцията **Конституционният съд трябва да провери** дали оспорените пред него разпоредби /.../ са приложимо право по /главното делото пред сезиращия съд/... Това включва проверка дали са изпълнени изискванията на чл. 18, ал. 3 ПОДКС. **Тази проверка е необходимо условие за преминаване на производството към фазата по същество.**” „За да е валидно сезирането от страна на съдебен състав, той трябва да установи и обоснове приложимите по конкретното дело норми, които са част от вътрешното право и евентуално от правото на Европейския съюз. Това е **разликата с общата сезираща компетентност, с която разполагат субектите по чл. 150, ал. 1 от Конституцията.**”⁷.

Вносителят на искането на осн. чл. 150, ал. 2 от Конституцията следва да изясни всички последици от действието на Съюзното право в материята, предмет на делото, което разглежда (главното дело). Конституционният съд е подчертал максимално ясно: „**всеки съд** от националната съдебна система **по всяко дело следва служебно** да провери дали предметът на делото или приложимите вътрешни правни норми имат връзка с правото на ЕС (дали приложимата вътрешна правна норма представлява мярка по прилагането му или по друг начин е свързана с него) и **ако установи връзка – да съобрази в пълнота**

законова разпоредба, която е действаща и обективно годна за прилагане по отношение на предмета на разглеждания от сезиращия съд спор (Определение от 29.04.2014 г. по к.д. №4/2014 г., Определение №5/26.07.2022 г. по к.д. №12/2022 г. и посочените в Определение №2/13.03.2024 г. по к.д. №8/2024 г. определения по конституционни дела).” – Определение № 11 от 10.10.2024 г. по к. д. № 25/2024 (докл. съдия Я. Стоилов).

⁶ „Задължително условие за допустимостта на искане, основано на чл. 150, ал. 2 от Конституцията, е оспорената законова разпоредба да е „действаща и обективно годна за прилагане като източник на право по конкретното дело, по което съдът, сезиращ конституционната юрисдикция, трябва да се произнесе“ (Определение №6/2024 г. по к.д. №19/2024 г.). Наред с това оспорената разпоредба трябва да има **пряко отношение към предмета на разглеждания от сезиращия съд правен спор**. Съдът трайно приема, че неговото произнасяне „има смисъл само ако може да бъде взето предвид от сезиращата го юрисдикция и въпросът за конституционсообразността на приложимия по висящото дело закон не би имало мотив да се поставя и решава, ако отговорът на същия няма ефект за разрешаването на правния спор, по повод на който е сезиран Конституционният съд (Определение №6/2024 г. по к.д. №19/2024 г.).” – Определение № 1 от 8. 4. 2025 г. по к. д. № 1/2025 (докл. съдия Г. Тонева).

⁷ Определение № 5 от 30. 5. 2024 г. по к. д. № 12/2024 (докл. съдия Я. Стоилов). Определението е прието единодушно от всички съдии.

последниците от неговото действие“⁸. „Това е така, тъй като Република България като член на ЕС и по смисъла на чл. 4, ал. 3 от Конституцията е обвързана от **принципите на непосредствена приложимост, примат и директен ефект на правото на ЕС** (в този смисъл Решение № 14 от 12 октомври 2021 г. по к.д. № 14/2020 г.) и от **задължението за съответстващо на правото на ЕС тълкуване** на попадащите в неговото приложно поле вътрешни правни норми в изпълнение на принципа на ефективност на правото на ЕС (чл. 19, § 1, ал. 2 от Договора за ЕС, ДЕС)“⁹.

„Тази преценка, макар и да не е обвързваща за Конституционния съд, следва да бъде изразена в искането със съответните доводи от сезиращия на основание чл. 150, ал. 2 от Конституцията субект, тъй като е предпоставка за установяване на юрисдикцията на Конституционния съд, разбираана като овластяване за надлежно функциониране“¹⁰.

Именно и само когато тази преценка бъде **направена първо от сезиращия съд** и след това изложена („с съответните доводи“) в искането до Конституционния съд, може да бъде изпълнено изискването (самò по себе си също *ipso jure*) за изясняване в искането на приложимото по делото пред сезиращия съд право.

2. Ключово е разбирането, че Конституционният съд може да бъде сезиран от съд само след като този съд е осъществил – сам, служебно и пръв (преди да сезира Конституционния съд) – анализ на приложимото по главното дело право, което естествено и незаобиколимо включва приложимите и/или относимите разпоредби от правото на ЕС. И след като **се е съобразил в пълнота с правните последици** от тяхното действие националната правна система.

През 2022 г. Конституционният съд посочи ясно: „**Едва след като определи приложимото право**, сезиращият субект може да прецени дали да сезира Конституционния съд – т.е. от неговата компетентност е, по смисъла на чл. 150, ал. 2 от Конституцията в очертания по-горе контекст, **пръв да прецени приложимото право. Несъвместимо с логиката на правосъдната функция на сезиращия съд**, на посоченото конституционно основание, е да се очаква конституционната юрисдикция първа да определи кое следва да е приложимото право в производството пред този национален съд

⁸ Определение № 2 от 13. 3. 2024 г. по к. д. № 8/2024 (докл. съдия Д. Атанасова).

⁹ Решение № 5 от 14. 6. 2022 г. по к.д. № 13/2021 (докл. съдия А. Семов).

¹⁰ Определение № 2 от 24. 2. 2022 г. по к.д. № 15/2021 (докл. М. Карагьозова-Финкова).

– това е несъвместимо и с компетентността на конституционната юрисдикция, в такива случаи, предвид възможността за инцидентен контрол за конституционност, вписана в конституционно възприетия европейски модел на конституционно правосъдие.”¹¹

През 2024 г. Съдът потвърди максимално ясно: „**задължение на сезиращия съд /е/ първи да обоснове**, че поставеният въпрос е от значение за решаване на конкретното дело, **и да определи приложимото право**”¹² по делото („производството”), „във връзка с което” се прави искането. Това е така, тъй като „без такава преценка да бъде направена (първо...) от сезиращия съд – и надлежно (ясно и аргументирано, вкл. накратко и с оглед на фактите по делото пред него) изложена в искането до КС – **компетентността на конституционната юрисдикция да се произнесе не би могла да бъде установена.**”¹³ Обосноваването на приложимостта по делото по същество на оспорената законова норма е **определящо за наличието на правен интерес от отправяне на искане до КС.**

И през 2026 г. Съдът потвърждава ясно: „**Задължение на сезиращия съд е първи да обоснове**, че поставеният въпрос е от значение за решаване на конкретното дело, и да определи приложимото право (Определение №2/2024 г. по к.д. №8/2024 г.)”¹⁴.

„**Само ако след осъществяването в пълнота на този анализ** за съда остане или възникне основателно съмнение за противоречие с Конституцията на приложима вътрешна правна норма или на относима съюзна правна норма, той следва да потърси произнасяне на Конституционния съд със съответните доводи. Преценката на сезиращия по реда на чл. 150, ал. 2 от Конституцията съд относно приложимото право е в обхвата на отсъждане от Конституционния съд, доколкото пряко се отнася към решаването на преюдициалния въпрос за неговата юрисдикция (Определение №2/2021 г. по к.д. №15/2021 г.)”¹⁵

3. Когато в искане от съд на осн. чл. 150, ал. 2 от Конституцията липсва преценка на приложимото по главното дело право или изложената преценка е очевидно погрешна, Конституционният съд не е компетентен да се произнесе.

¹¹ Определение № 2 от 24.02.2022 г. по к. д. 15/2021 (докл. съдия М. Карагьозова-Финкова).

¹² Определение № 2 от 13. 3. 2024 г. по к. д. № 8/2024 (докл. съдия Д. Атанасова).

¹³ Пак там.

¹⁴ Определение № 4 от 7. 4. 2026 г. по к. д. № 6/2026 (докл. съдия Д. Атанасова). Виж също Определение № 7 от 16. 6. 2026 г. по к. д. № 10/2026 (докл. съдия О. Колев).

¹⁵ Определение № 2 от 13. 3. 2024 г. по к. д. № 8/2024 (докл. съдия Д. Атанасова).

Конституционният съд неведнъж е установявал, че преценката на сезиращия го на осн. чл. 150, ал. 2 съд относно приложимото право е погрешна¹⁶. „Конституционният съд в **установена и последователна своя практика** е изяснил, че **„приложим закон“ по смисъла на чл. 150, ал. 2 от Основния закон** е „всяка законова разпоредба, която е действаща и обективно годна за прилагане като източник на право по конкретното дело, по което съдът, сезиращ конституционната юрисдикция, трябва да се произнесе“ (Определение №6/2024 г. по к.д. №19/2024 г.; последно – Определение №4/2026 г. по к.д. №6/2026 г.). „Приложим закон“ е законова разпоредба, за която отговорът на Конституционния съд за нейната конституционносъобразност „има ефект за разрешаването на правния спор“ (Тълкувателно решение №3/2020 г. по к.д. №5/2019 г.) и която разпоредба без този отговор не би позволила на сезиращия съд „да осъществи конституционносъобразно правосъдната си функция“ (Определение №2/2024 г. по к.д. №8/2024 г.; последно – Определение №4/2026 г. по к.д. №6/2026 г.).”¹⁷.

Ако една законова разпоредба противоречи на правото на ЕС, тя не е „обективно годна за прилагане като източник на право по конкретното дело, по което съдът, сезиращ конституционната юрисдикция, трябва да се произнесе“.

„В Решение № 5 от 14. 6. 2022 г. по к. д. № 13/2021 г. Конституционният съд обобщава, че „не отстъпва от своята позиция, че изясняване на приложимото вътрешно право в контекста на правото на Европейския съюз е необходимо винаги, когато приложима вътрешна правна норма попада в приложното поле на правото на ЕС [...] и поради това **се дължи на общо основание (ipso jure)** от всеки правен субект, който я прилага, и в частност **от всеки съд в съдебната система**. Тази преценка от сезиращ по реда на чл. 150, ал. 2 от Конституцията субект [...] попада също така в обхвата на отсъждане от Конституционния съд, доколкото **пряко се отнася към решаването на преюдициалния въпрос за неговата юрисдикция**”¹⁸.

¹⁶ Виж Решение № 7 от 8. 11. 2018 г. по к. д. 9/2018 (докл. съдия Т. Райковска); Определение № 5 от 26. 7. 2022 г. по к. д. № 12/2022 (докл. съдия Я. Стоилов); Определение № 9 от 10. 10. 2023 г. по к. д. № 14/2023 (докл. съдия М. Карагьозова – Финкова); Определение № 1 от 18. 1. 2024 по к. д. № 19/2023 (докл. съдия А. Семов); Определение № 5 от 30. 5. 2024 г. по к. д. № 12/2024 (докл. съдия Я. Стоилов); Определение № 3 от 2. 4. 2024 г. по к. д. № 6/2024 (докл. съдия Т. Райковска) и др.

¹⁷ Определение № 5 от 28. 4. 2026 г. по к. д. №4/2026 г. (докл. съдия С. Янкулова).

¹⁸ Определение от № 2 от 24. 2. 2022 г. по к. д. № 15/2021 г. (докл. М. Карагьозова-Финкова), потвърдено в Определение № 2 от 13. 3. 2024 г. по к. д. № 8/2024 (докл. съдия Д. Атанасова).

„Без такава преценка да бъде **направена (първо...)** от сезиращия съд – и надлежно (ясно и аргументирано, вкл. накратко и с оглед на фактите по делото пред него) изложена в искането до КС – **компетентността на конституционната юрисдикция да се произнесе не би могла да бъде установена.**”¹⁹.

4. Конституционният съд „сам преценява компетентността си да се произнесе по искане, с което е сезиран – чл. 13 ЗКС”. Фактът на сезиране от оправомощен за това субект не ангажира автоматично Конституционния съд да се произнесе. „Оспорването на конституционосообразността на разпоредби от закон от страна на съд (съдебен състав) **не обвързва Съда да разгледа отправеното до него искане** по същество – той сам преценява дали поставеният за разрешаване в искането въпрос е от кръга на неговата компетентност и дали да постави в ход своята юрисдикция (в този смисъл Определение № 2/2021 г. по к.д. № 15/2021 г. и Определение № 2/2024 г. по к.д. № 8/2024 г.)”.

5. РАЗГЛЕЖДАНОТО ИСКАНЕ не изпълнява „задължението на сезиращия съд да определи приложимото право по делото, във връзка с което се прави искането” във връзка с условието на чл. 150, ал. 2 от Конституцията негов предмет да бъде съответствието с Конституцията на „приложим по конкретното дело закон”.

Искането **не съдържа изложение дали има връзка с правото на ЕС** главното дело пред сезиращия съдебен състав и в частност приложимата по него законова разпоредба, чиято конституционосообразност оспорва пред КС. Може обаче да се установи, че той **приема това за установено**, тъй като „в подкрепа на изложените конституционни аргументи“ се позовава на „правото на ЕС“ (с посочване на конкретни негови разпоредби), и на „задължителната практика на СЕС по прилагането му“²⁰, което несъмнено предполага главното дело да има връзка с това право, дори ако то се разглежда единствено като тълкувателен източник.

¹⁹ Определение № 2 от 13. 3. 2024 г. по к. д. № 8/2024 (докл. съдия Д. Атанасова).

²⁰ В искането се посочва: „В подкрепа на изложените конституционни аргументи е и правото на ЕС, както и задължителната практика на СЕС по прилагането му”, като следват конкретни позовавания, които посочвам нататък.

Искането **неправилно определя „приложимия закон“**, като разкрива очевиден **отказ на съдебния състав** да изпълни задължението си „да **съобрази в пълнота** **последниците** от действието на правото на ЕС“.

II. Задължения на националния съд по делата, които имат връзка с правото на ЕС

„За сезиращия субект на основание чл. 150, ал. 2 от Конституцията /.../ се пораждат определени задължения, произтичащи от функцията му и на съд по правото на Съюза. Това са задължения, които следва да бъдат взети предвид и във връзка с функционирането на националната система за конституционно правосъдие на една държава членка на ЕС, каквато е РБ, в която националните съдилища имат съществена роля за гарантиране върховенството на Основния закон на страната неотделимо от гарантирането на върховенството на правото в целия ЕС като общност правова.”

В Решение № 5 от 14. 6. 2022 г. по к. д. № 13/2021 Конституционният съд е посочил ясно и изчерпателно:

Всеки съд от националната съдебна система по всяко дело следва служебно да провери

- *дали предметът на делото или приложимите вътрешни правни норми имат **връзка с правото на ЕС** (дали приложимата вътрешна правна норма представлява мярка по прилагането му, или по друг начин е свързана с него) и ако установи връзка – да съобрази в пълнота последниците от неговото действие.*

*Това означава **последователно да бъде установено:***

- ***дали в правото на ЕС има самоизпълними норми** (годни за прилагане като източник на субективни права),*
- ***ако не – кои са относимите съюзни правни норми** (вкл. принципи);*
- ***дали те налагат определено съдържание на приложимата вътрешноправна уредба;***
- ***дали допускат изключение** (дерогация);*
- ***дали оставят на държавата свобода на преценка** (дискреция) при приемането на вътрешни правни мерки (особено при транспониране на директива),*

- дали са **спазени границите** на допустимата дерогация и/или дискреция;
- какво е **съответстващото на правото на ЕС тълкуване** на приложимите вътрешноправни норми, вкл. и дали то не преодолява евентуално съмнение за противоречие на тези норми с Конституцията;

- **както и дали те не са несъвместими с правото на ЕС.**

Такава преценка РАЗГЛЕЖДАНОТО ИСКАНЕ не съдържа.

Конституционният съд обаче по отношение на допустимостта на искане от съд е подчертал ясно: „В мотивите на Решение №5/2022 г. по к.д. №13/2021 г. се изброяват **стъпките в анализа** на приложимото право на ЕС и се прави заключение: „Само ако след осъществяването в пълнота на този анализ за съда остане или възникне основателно съмнение за противоречие с Конституцията на приложима вътрешна правна норма или на относима съюзна правна норма, той следва да потърси произнасяне на Конституционния съд със съответните доводи“²¹.

И е потвърдил: „...**Отсъствието на ясни изводи** за приложимото право, в частност **относно правото на Европейския съюз, /.../ обосновава недопустимост на искането.** /.../ Аргументирана преценка на приложимото право, включително относно последиците от действието на правото на Европейския съюз, когато оспорената разпоредба или акт е в приложното му поле“ е условие за допустимостта на искане, внесено от съд на осн. чл. 150, ал. 2 от Конституцията“²².

III. Последици при установяване от сезиращия съдебен състав на противоречие на смятаната за приложима по главното дело законова разпоредба с правото на ЕС

Самият вносител на РАЗГЛЕЖДАНОТО ИСКАНЕ припомня, че „чл. 4, ал. 3 от Договора за Европейския съюз (ДЕС) урежда принципа на лоялното сътрудничество. Един от аспектите на този принцип е задължението на държавите-членки да съдействат на ЕС при изпълнението на неговите задачи и да се въздържат от всякакви мерки, които биха могли да застрашат постигането на целите на ЕС. **Задължението за спазване на правото**

²¹ Определение № 11 от 10.10.2024 г. по к. д. № 25/2024 (докл. съдия Я. Стоилов).

²² Определение № 5 от 30. 5. 2024 г. по к. д. № 12/2024 (докл. съдия Я. Стоилов), Определение № 2 от 13. 3. 2024 г. по к. д. № 8/2024 (докл. съдия Д. Атанасова) и мн. др.

на ЕС тежи върху всички нейни органи – законодателен, изпълнителни, съдебни, прокуратура, вкл. адвокатурата”. Това естествено предполага самият сезиращ съдебен състав да изпълни „задължението за спазване на правото на ЕС”, в частност – задължението да не прилага законова разпоредба, за която установява, че противоречи на правото на ЕС.

Макар че Конституционният съд не е обвързан от преценката (анализа) на сезиращия съд²³, тази преценка е обвързваща за самия съд, който я е направил. **Веднъж направена, тази преценка води до задължителни за направилия преценката съд правни последици.**

Разбира се, **преценката на съдията за противоречие на приложима вътрешна правна норма с правото на ЕС може да бъде погрешна**. Подобна възможност/опасност винаги има – както във връзка с правото на ЕС, така и в случаи без такава връзка.

Но в РАЗГЛЕЖДАНОТО ИСКАНЕ е **посочено ясно**: „С Решение от 25 януари 2024 г. по дело С-43 8/2022 г. СЕС постанови, че национални правила, които дават право на съсловна организация на адвокатите да определя задължителни минимални цени, **нарушават правилата за свободна конкуренция (чл. 101 ДФЕС)**. С решението се потвърдиха правомощията на националния съд да упражнява самостоятелен контрол за пропорционалност при определяне на адвокатските възнаграждения. **Атакуваната разпоредба** на чл. 36а, ал. 1 от Закона за адвокатурата **отнема именно това правомощие на съда**, като има за цел прилагането на същите тарифи, които СЕС обяви за несъвместими с правото на ЕС, **с което се нарушава принципът на лоялното сътрудничество** (чл. 4, ал. 3 от ДЕС). /.../ в пряко несъответствие **и** с чл. 120 КРБ” (тези твърдения в искането са посочени в определението на Съда, по което излагам това особено мнение). Както изразите „нарушават правилата за свободна конкуренция (чл. 101 ДФЕС)” и „с което се нарушава принципът на лоялното сътрудничество (чл. 4, ал. 3 от ДЕС)”, така и използваният в края съюз „и” показват ясен извод за противоречие с правото на ЕС.

Следователно е **несъмнено: сезиращият съд е установил, че законовата разпоредба, която би трябвало да приложи по главното дело, противоречи на правото на ЕС**²⁴. Единственото, което следва, е съдията да извлече дължимите правни последици

²³ Определение № 2 от 24. 2. 2022 г. по к.д. № 15/2021 (докл. М. Карагьозова-Финкова) и др.

²⁴ Ако пък преди да стигне до своята преценка съдията все пак има **съмнения** дали е налице противоречие с правото на ЕС, той **може и е длъжен да поиска тълкуване от СЕС** на относимите съюзни

от тази преценка, в конкретния случай: законовата норма **да бъде обявена – именно от него – за неприложима** поради установеното противоречие с правото на ЕС.

1. Задължение за неприлагане на законова разпоредба, противоречаща на правото на ЕС

1.1. Задължението за неприлагане на противоречащи на правото на ЕС вътрешноправни норми **е прогласено от Съда на ЕС** отдавна и съвсем категорично.

1.1.1. Това задължение произтича от природата на Съюзното право, което „ще бъде лишено от смисъл, ако отделна държава може валидно да му противопостави своя вътрешна норма. /.../ **Националният съд**, натоварен с прилагането на нормите на Общностното право в рамките на своята компетентност, **е длъжен** да гарантира пълния ефект на тези норми, като при необходимост **на своя отговорност оставя неприложена всяка разпоредба** на националното законодателство, дори последваща, която им противоречи”²⁵.

1.1.2. „Когато целеният от правото на Съюза резултат не може да бъде постигнат с тълкуване на вътрешното право в съответствие с правото на Съюза, **националните съдилища по-специално са длъжни** да гарантират пълния ефект на разпоредбите на правото на Съюза, като при необходимост по собствена инициатива оставят без приложение всяка разпоредба на националното законодателство, която им противоречи”²⁶.

1.1.3. Дори по българско преюдициално запитване Съдът е ЕС е прогласил ясно, че „съгласно трайно установената съдебна практика **националният съд**, натоварен в рамките на своята компетентност с прилагането на разпоредбите на ПЕС, **е длъжен да гарантира пълното им действие**, като при необходимост **по собствена инициатива** (т.е. служебно –

правни норми. И след това да се съобрази с произнасянето на СЕС. В конкретния случай нищо не показва наличие на съмнение у съдията...

²⁵ CJCE, 9. 3. 1978, *Simmenthal*, 106/77, т. 24 и пост. практика.

²⁶ CJUE, 18. 9. 2014, *Vueling Airlines*, C-487/12, т. 48, където СЕС изрично припомня CJCE, 9. 3. 1978, *Simmenthal*, 106/77, т. 21; CJCE, 3. 5. 2005, *Berlusconi et al.*, C-387/02, C-391/02 и C-403/02, т. 72; CJCE, 16. 6. 2005, *Pupino*, C-105/03, т. 43 и CJUE, 22. 6. 2010, *Melki et Abdeli*, C-188/10 и C-189/10, т. 43.

Виж съвсем наскоро и CJUE (Голям състав), 13. 7. 2023, *YP e.a.*, C-615/20 et C-671/20.

б.м.) **остави без приложение** разпоредбите на националното законодателство, които им противоречат”²⁷.

1.1.4. „Ако целеният от правото на ЕС резултат не може да бъде постигнат със съответстващо тълкуване на вътрешното право, националният съдия има специално **задължението** да осигури пълния ефект на разпоредбите на правото на ЕС, като при необходимост сам (служебно, по своя преценка – of its own motion, de sa propre autorité – б.м.) остави **неприложена всяка** разпоредба от вътрешното право, противоречаща на правото на ЕС”²⁸. Затова въпрос за неприлагане на вътрешна правна норма, противоречаща на правото на ЕС, **може да възникне едва след като се направи опит за съответстващо тълкуване на тази норма** и се установи, че такова е невъзможно (contra legem, противоречие)²⁹. В РАЗГЛЕЖДЕНИЯ СЛУЧАЙ такъв опит не е направен – очевидно съдебният състав смята за невъзможно съответстващо на относимите съюзни правни норми тълкуване – **и от това пряко възниква задължение за националния съдия**, „сам, на своето равнище и по своя собствена преценка”, да остави неподлежащата на съответстващо на правото на ЕС тълкуване законова разпоредба („*независимо от ранга ѝ*”) неприложена като противоречаща на правото на ЕС.

1.2. Задължението за неприлагане на противоречащи на правото на ЕС вътрешноправни разпоредби е **потвърдено от Конституционния съд ясно и категорично**.

1.2.1. Конституционният съд е посочил ясно: „Ако съответстващо на правото на ЕС тълкуване на приложимата вътрешна правна норма се окаже невъзможно, тъй като би противоречало пряко на смисъла на нормата (тълкуване contra legem), е налице **противоречие, при което вътрешната правна норма трябва да бъде оставена**

²⁷ CJUE (Голям състав), 5. 7. 2016, *Ognyanov (Огнянов)*, C-614/14, т. 34, където Съдът на ЕС припомня своята безспорна в това отношение и постоянна практика: CJUE, 20. 10. 2011, *Interedil*, C-396/09, т. 38 и цитираната там практика; CJUE, 4. 6. 2015, *Kernkraftwerke Lippe-Ems*, C-5/14, т. 32 и цит. практика и CJUE, 5. 4. 2016, *PFE*, C-689/13, т. 40 и цит. практика. Виж също CJUE (Голям състав), 21. 12. 2021, *SC Euro Box Promotion SRL*, C-357/19, C-379/19, C-547/19, C-811/19 и C-840/19, т. 252; CJUE, 18. 5. 2021, *Asociația „Forumul Judecătorilor din România” и др.*, C-83/19, C-127/19, C-195/19, C-291/19, C-355/19 и C-397/19, т. 247 и 248; CJUE, 23. 11. 2021, *IS*, C-564/19, т. 80, и съвсем наскоро CJUE (Голям състав), 24. 7. 2023, *X*, C-107/23 PPU, т. 95.

²⁸ CJUE, 18. 9. 2014, *Vueling Airlines*, C-487/12, т. 48. Виж още по-скоро в CJUE, 4. 2. 2016, *Ince*, C-336/14, т. 52 и пост. практика.

²⁹ CJUE, 24. 1. 2012, *Maribel Dominguez*, C-282/10, т. 23. Виж и CJUE, 10. 10. 2013, *Spedition Welter*, C-306/12, т. 28; CJUE, 24. 5. 2012, *Amia*, C-97/11, т. 30-41 и CJUE, 19. 6. 2014, *Specht e.a.*, C-501/12 – C-506/12, C-540/12 и C-541/12, т. 89 и пост. практика.

неприложена³⁰. В случай на основателно съмнение относно валидността или тълкуването на относима съюзна правна норма националният съд също трябва да **поиска преюдициално произнасяне** на Съда на ЕС и да се съобрази с него”³¹. Изложеното в РАЗГЛЕЖДАНТО ИСКАНЕ не показва наличие на съмнение.

1.2.2. „Задължението на националните съдилища като съдилища и по правото на ЕС да преценяват съответствието на национална правна норма, приложима за произнасянето им в съдебното производство пред тях, със съюзното право, когато същата попада в неговото приложно поле, и да предприемат всички свързани с това действия (включително и ако е необходимо да сезират СЕС за изясняване смисъла на съюзната правна норма, както и да извършат възможно най-близко до нейния смисъл и обхват тълкуване на релевантната национална норма), **се поражда с влизането в сила на Договора за присъединяване на Република България към ЕС**. С него българската държава доброволно приема всички ценности, целите на Съюза, достиженията на правото на Съюза, включително основополагащите за ЕС принципи, какъвто е принципът на лоялно сътрудничество, установен в разпоредбата на чл. 4, пар. 3 във връзка с чл. 19, пар. 1, ал. 2 от Договора за ЕС (ДЕС).”³².

1.2.3. „**От компетентността на сезиращия съд е също така (и това е негова отговорност) преценката за съответствие с правото на Съюза на този оспорван от него закон** /.../”³³.

³⁰ „...С резервата за съмнение за порок на относимата съюзна правна норма (ultra vires или друг) или за нарушаване на националната конституционна идентичност, при което ще е необходимо произнасяне на Съда на ЕС”.

³¹ Решение № 5 от 14. 6. 2022 г. по к. д. № 13/2021 (докл. съдия А. Семов).

³² Определение № 2 от 24. 2. 2022 г. по к. д. № 15/2021 (докл. М. Карагъзова-Финкова).

³³ Разпореждане (на съдия-докладчика М. Карагъзова-Финкова) по к. д. № 14/2020. Там се уточнява: „В случай, че националният съд **установи противоречие** на приложимата от него законова разпоредба с директива на ЕС, този въпрос е изцяло такъв за определянето на приложимото право, а **не е въпрос за конституционност на националното правно правило**, и се разрешава от националния съд в производството пред него.”.

Пак там са посочени ясно и дължимите правни последици, когато съответстващо на правото на ЕС тълкуване е невъзможно: „Във всеки случай националният съд следва да предприеме, доколкото е възможно, съответстващо тълкуване на националния закон с относимата разпоредба на директивата. Когато такова тълкуване е невъзможно, националният съд обявява националната норма за неприложима поради противоречие с разпоредба на директивата, и ако последната отговаря на условията за директен ефект, изведени в практиката на СЕС – прилага именно нея. Това не освобождава държавата членка от задължението да транспонира добре директивата, но дори това да не е изпълнено, посоченото задължение на националните съдилища остава и националният съд следва да вземе предвид не само текста на директивата „но и контекстът ѝ и целите на правната уредба, от която тя е част. /.../ Смисълът на съответстващо на директивата тълкуване е, че то предлага широки възможности да се осигури пълна ефективност на правото

1.2.4. Конституционният съд е посочил: „**Неизпълнението** на дължимото *ipso jure* от компетентния национален съд, **в случаи на несъответствие** с правото на ЕС на националната правна норма, релевантна за произнасянето му в съдебното производство пред него (когато встъпва в ролята на сезиращ субект на основание чл. 150, ал. 2 от Основния закон преди това дължимо да бъде изпълнено), поставя в риск спазването на принципа на еднакво и ефективно прилагане на правото на ЕС”³⁴.

1.2.5. Затова разпоредбата на чл. 18, ал. 3 от ПОДКС урежда две свързани изисквания: за аргументирана преценка на **приложимото право, включително** относно последиците от действието на правото на Европейския съюз. Очевидно първата по ред преценка е дали оспорената разпоредба е в приложното поле на правото на ЕС. При положителен отговор **ключова е преценката дали тази разпоредба му противоречи**. Една от най-съществените последиците на така изискуемия анализ (нека пак и пак повторя: „дължим *ipso jure* от съдилищата на държавите членки като съдилища и по правото на ЕС при произнасяния в съдебните производства на национално ниво, попадащи в приложното поле на Съюзното право”) е, че ако съдът, който се произнася по делото по същество, установи („сам, по своя свободна преценка”!), че приложима по това дело вътрешна правна норма (в случая – законова) **противоречи на правото на ЕС, той е дължен да остави тази норма неприложена**.

Това автоматично го лишава от правомощието по чл. 150, ал. 2 от Конституцията „да сезира Конституционния съд с искане за установяване на несъответствие между закон, приложим по конкретното дело, и Конституцията” – такава норма не е „приложима по конкретното дело”.

1.3. **Конституционният съд не е компетентен** да се произнася относно **противоречие на вътрешна правна норма с правото на ЕС**. Практиката на КС е дългогодишна и ясна: **противоречието на една законова (или друга) разпоредба с Правото на ЕС самò по себе си не представлява противоречие с Конституцията и не може да бъде предмет на преценка от Конституционния съд нито по силата на чл. 149, ал. 1, т. 2, нито по силата на чл. 149, ал. 1, т. 4 от Конституцията**.

на ЕС в рамките на националната система на действащото право. Това е отговорност на всяка държава членка на Съюза.”.

³⁴ Определение № 2 от 24.02.2022 г. по к. д. № 15/2021.

1.3.1. Още през 2008 г. Съдът прогласи: „Противоречие или несъответствие на закона с правни актове на ЕС или с практика на СЕО /.../ не са основание за обявяване на противоконституционност на закон по реда на чл. 149, ал. 1, т. 2”; и уточни: „твърдения за несъответствие на оспорената правна уредба с първичното и вторично право на Европейския съюз /.../ не могат да обусловят противоречие с чл. 5, ал. 4 от Конституцията”³⁵.

1.3.2. Конституционният съд обобщи по несъмнен начин: „Преценката за съответствие на закон с правото на ЕС не е в компетентността на Конституционния съд”³⁶. След като преди това беше потвърдил: „Противоречие или несъответствие на закона с правни актове на ЕС, принципите на правото на Съюза или практика на Съда на Европейския съюз /.../ не са основание за обявяване на противоконституционност на закон по реда на чл. 149, ал. 1, т. 2 от Конституцията”³⁷. В този смисъл **твърдяното в РАЗГЛЕЖДАНОТО ИСКАНЕ** противоречие на законовата норма с правото на ЕС не може да бъде аргумент за противоконституционност.

1.4. Щом като всеки съд в държава-членка на ЕС е длъжен³⁸ да остави неприложена всяка разпоредба от вътрешното право, за която установява противоречие с правото на ЕС, тази разпоредба е неприложима³⁹ – противоречието с правото на ЕС я изважда от обхвата на понятието за „приложим закон“ по смисъла на чл. 150, ал. 2 от Конституцията. Законова норма, която трябва да бъде оставена неприложена, не може да представлява „приложим закон“ по см. на чл. 150, ал. 2 от Конституцията.

В РАЗГЛЕЖДАНОТО ИСКАНЕ се посочва: „с Решение от 25 януари 2024 г. по дело С-438/2022 г. СЕС постанови, че национални правила, които дават право на съсловна организация на адвокатите да определя задължителни минимални цени, нарушават правилата за свободна конкуренция (чл. 101 ДФЕС)” и „Атакуваната разпоредба /.../ отнема именно това правомощие на съда, /.../ с което се нарушава принципът на лоялното сътрудничество (чл. 4, ал. 3 от ДЕС)”.

³⁵ Решение № 1 от 28. 2. 2008 г. по к. д. № 10/2007 (докл. съдия Вл. Славов).

³⁶ Решение № 8 от 30. 6. 2020 г. по к. д. № 14/2019 (докл. съдия А. Анастасов).

³⁷ Решение № 5 от 27. 3. 2018 г. по к. д. № 11/2017 (докл. съдия Б. Велчев).

³⁸ „С резервата за съмнение за порок на относимата съюзна правна норма (*ultra vires* или друг) или за нарушаване на националната конституционна идентичност, при което ще е необходимо произнасяне на Съда на ЕС.” – Решение № 5 от 14. 6. 2022 г. по к. д. № 13/2021.

³⁹ Виж произнасянето на СЕС по историческото първо българско смислено преюдициално запитване по наказателно дело **CJUE (Опр.)**, 12. 7. 2018, *Pinzaru et Cirstinoiu*, С-707/17, виж и к. д. № 15/2024.

Този извод е напълно достатъчен за съдебния състав:

- за да **реши главното дело**, като не приложи законова разпоредба, която смята за противоречаща на правото на ЕС,
- и за да **не сезира Конституционния съд** на осн. чл. 150, ал. 2, тъй като поради противоречието си с правото на ЕС законовата разпоредба не е „приложим закон”.

1.5. Разпоредба, която съдията е длъжен да не приложи, няма как да бъде „приложим закон”, за който може да бъде сезиран КС по смисъла на чл. 150, ал. 2 от Конституцията.

Смятам за **безусловно**: щом оспорената с искането законова норма трябва да не бъде прилагана/не може да бъде приложена по конкретното дело, **тази норма няма качеството „приложим по делото закон”** по смисъла на чл. 150, ал. 2 от Конституцията.

В такава хипотеза искане до КС следва да бъде обявено за **недопустимо**. Обратното разбиране води до заличаване на направеното от конституционния законодател разграничение между хипотезите на ал. 1 и ал. 2 на чл. 150 от Основния закон.

1.6. В такава хипотеза отправянето на искане до КС е и безпредметно⁴⁰.

Конституционният съд е обосновал разбирането, че „**сезирането от съд трябва да е не само възможност, а необходимост, произтичаща от конкретното дело**, което означава, че без отговора на поставения въпрос сезиращият съд не е в състояние да осъществи конституционносъобразно правосъдната си функция”⁴¹.

⁴⁰ С единствената резерва за необходимост от тълкуване от КС дали евентуално засегната конституционна разпоредба не е елемент от националната конституционна идентичност – при което въпросът трябва да бъде отнесен до съответния върховен съд, който да поиска тълкуване от КС.

Ако обаче съдията е убеден, че е нарушена националната конституционна идентичност – и поради това не му е необходимо тълкуване от КС – той **може и е длъжен сам да отнесе въпроса направо до Съда на ЕС**, който пък единствен може да „позволи” инцидентно неприлагане/неспазване на съюзна правна норма поради нарушаване на националната конституционна идентичност по см. на чл. 4, § 2 от ДЕС, виж подробно в **Атанас Семов, Принципът на зачитане на националната конституционна идентичност в Европейския съюз**, сп. „Конституционни изследвания”, Конституционен съд на Република България, том II, С., 2020, стр. 88-115 и **Упражняване на правото на защита на конституционната идентичност в Европейския съюз**, сп. „Конституционни изследвания”, том III, Конституционен съд на Република България, С., 2021, стр. 41-77.

В случая за никаква идентичност не става дума...

⁴¹ Виж Определение № 2 от 13.03.2024 г. по к. д. № 8/2024 (докл. съдия Д. Атанасова).

Конституционният съд е имал повод да установи ясно: „При конкретното сезиране Конституционният съд намира, че то **не може и да постигне заложеното** в разпоредбата на чл. 150, ал. 2 от Конституцията, а именно – осъществяване на ефективно сътрудничество между сезиращия съд и Конституционния съд с оглед решаването на висящото пред първоинстанционния съд дело в съответствие с постановено от конституционната юрисдикция решение. Целта на извършената конституционна промяна е върховенство на правото, като се засили сътрудничеството в процеса на конституционното правосъдие между конституционната юрисдикция и общите съдилища от всички инстанции, явяващи се поради естеството на

Щом приложимата по делото законова разпоредба според съдията противоречи на правото на ЕС, защо му е необходимо да се обръща към КС? Какво да му отговори КС? Че законовата разпоредба противоречи на Конституцията – за да може да не я приложи? Ами нали съдията може (и е длъжен!) да не я приложи и без да сезира КС, при това **веднага, щом установи противоречие с правото на ЕС. А ако КС му отговори, че разпоредбата не противоречи на Конституцията? Несъмнено е: една вътрешна правна норма може да противоречи на правото на ЕС, но да не противоречи на разпоредба от Конституцията. Дори това е много по-вероятно (правото на ЕС урежда множество материи, които нямат (най-често никаква) правна уредба в националните конституции). В този случай съдията също ще е длъжен да не приложи правната норма, за която е установил противоречие с правото на ЕС.**

Дори да сезира КС, „след приключването на производството за инцидентен контрол /съдията е длъжен – б.м./ да остави без приложение разглежданата национална законова разпоредба, ако смята, че тя противоречи на правото на Съюза”⁴² – **напълно независимо от това какво е постановила конституционната юрисдикция!**

1.7. Намирам за уместно тук да бъде осветлена една тежко порочна законова разпоредба, която и отразява, но и създава **опасно неразбиране**. Разпоредбите на чл. 15 от Закона за нормативните актове (ЗНА) не дават основание на съд да остави неприложена законова разпоредба, която намира за противоречаща на Конституцията. Единственото основание за неприлагане на законова разпоредба, произтичащо от чл. 15 от ЗНА, е предвиденото в **ал. 2** и отнасящо се до нормативните актове, противоречащи на регламент на Европейския съюз. В този случай „се прилага регламентът”. Това е **напълно неправилно**.

1.7.1. Първо, основание за неприлагане на законова – или каквато и да било друга – разпоредба от вътрешното право на държавата е противоречие с която и да било правна норма/акт от правото на ЕС. **Безусловно не само с правна норма от регламент**. И несъмнено на първо място с правна норма от Учредителите договори (и Хартата на основните права на ЕС, когато ситуацията/вътрешната правна норма попада в обхвата на правото на ЕС).

упражняваната власт, най-подходящия форум за защита на правата на човека.” – Определение № 7 от 27. 6. 2024 г. по к. д. № 20/2024 (докл. съдия Т. Райковска).

⁴² Виж CJUE, 11. 9. 2014, *A срещу B и др.*, C-112/13, диспозитив, и др.

1.7.2. Второ, принципът на примат на правото на ЕС изисква именно неприлагане на вътрешната правна норма, а **не прилагане на съюзната, с която вътрешната е в противоречие**, била тя и норма от регламент. Възможно е разпоредба от вътрешното право на държавата да противоречи на несамоизпълнима съюзна правна норма, която поради това не може да бъде приложена като източник на право. Дори такава съюзна правна норма обаче налага неприлагане на вътрешната правна норма, която ѝ противоречи. И да, възможно е и правна норма от регламент да не бъде самоизпълнима⁴³.

1.7.3. Трето, прилагането на годните за прилагане като източник на право (самоизпълними) съюзни правни норми **се дължи** не (само) при противоречие, нито на основание на принципа на примат на правото на ЕС, а **на общо основание винаги** – на основание на принципа на ефективност на правото на ЕС (изведен от чл. 19, § 2 от ДЕС). И това дали заварена вътрешна правна норма, уреждаща същото обществено отношение, противоречи на съюзна или не, **няма никакво значение**: самоизпълнимата съюзна правна норма трябва да бъде приложена – вместо вътрешната – дори и ако между тях няма никакво противоречие.

1.8. Нека повтора: **РАЗГЛЕЖДАНОТО ИСКАНЕ съдържа ясен извод на противоречие на оспорената законова разпоредба с правото на ЕС**. Това автоматично лишава оспорената законова разпоредба от качеството „приложим закон“ по смисъла на чл. 150, ал. 2 от Конституцията, поради което искането до Конституционния съд е недопустимо.

2. Забрана да бъде търсено или изчаквано отменянето на законовата разпоредба по законодателен или друг ред, вкл. чрез произнасяне на Конституционния съд

2.1. По смисъла на правото на ЕС ако установява/намира, че разпоредба от вътрешното право на държавата противоречи на разпоредба от правото на ЕС, съд от националната съдебна система на държава-членка на ЕС **няма и право да сезира Конституционния съд**. Съдът на ЕС е категоричен в изобилна и постоянна практика, вкл. по българско преюдициално запитване: „съгласно трайно установената съдебна практика националният съд, натоварен в рамките на своята компетентност с прилагането на

⁴³ Виж напр. чл. 53 от Общия регламент за защита на данните.

разпоредбите на правото на ЕС, **е длъжен да гарантира пълния им ефект**, като при необходимост по собствена инициатива остави без приложение разпоредбите на националното законодателство, **които им противоречат, без да е необходимо да иска или да изчаква тяхната предварителна отмяна по законодателен път или по какъвто и да било друг конституционен способ**”⁴⁴. Подчертавам: това е еднозначно разбиране на СЕС в обилна и постоянна практика⁴⁵.

2.2. Съвсем наскоро по българското преюдициално запитване, оспорващо по същество точно това разбиране в практиката на КС, **Съдът на ЕС потвърди максимално ясно и категорично:** „Освен това, когато националният съд, натоварен в рамките на своята компетентност с прилагането на разпоредбите от правото на Съюза, **не може да тълкува** националната правна уредба **в съответствие** с изискванията на това право, той е **длъжен** съобразно принципа на предимство (разбирай примат – б.м.) да осигури пълното действие на тези изисквания по спора, с който е сезиран, като при необходимост **по собствена инициатива остави без приложение всяка национална уредба или практика, дори да е по-късна**, която е в противоречие с разпоредба от това право с директен ефект, **без да е необходимо да иска или да изчаква предварителната отмяна на тази правна уредба или на тази практика по законодателен път или по какъвто и да било друг ред, предвиден в конституцията**”⁴⁶.

2.3. Произнасянето, поради това и изобщо сезирането на Конституционния съд, е **безпредметно, когато стои проблем с правото на ЕС**. Няма никакво значение дали противоречащата на правото на ЕС разпоредба противоречи /и/ на националната конституция: съдията трябва да я остави неприложена – и нито „да иска”, нито да

⁴⁴ CJUE (Голям състав), 5. 7. 2016, *Ognyanov (Огнянов)*, C-614/14, т. 34, неслучайно по преценка на самия СЕС решено от Големия състав (поради особената важност на поставения въпрос).

⁴⁵ Виж CJUE, 20. 10. 2011, *Interedil*, C-396/09, т. 38 и цит. практика; CJUE, 4. 6. 2015, *Kernkraftwerke Lippe-Ems*, C-5/14, т. 32 и цит. практика и CJUE, 5. 4. 2016, *PFE*, C-689/13, т. 40 и цит. практика, CJUE (Голям състав), 21. 12. 2021, *SC Euro Box Promotion SRL*, C-357/19, C-379/19, C-547/19, C-811/19 и C-840/19, т. 252. Съдът припомня изрично CJUE, 18. 5. 2021, *Asociația „Forumul Judecătorilor din România” и др.*, C-83/19, C-127/19, C-195/19, C-291/19, C-355/19 и C-397/19, т. 247 и 248; CJUE, 23. 11. 2021, *IS*, C-564/19, т. 80, и съвсем наскоро CJUE (Голям състав), 24. 7. 2023, *X*, C-107/23 PPU, т. 95.

Виж също CJCE, 11. 9. 2014, *A c/ B et al.*, C-112/13, т. 36, и в същия смисъл още от CJCE, 9. 3. 1978, *Simmenthal*, 106/77, т. 21 и 24 и по-наскоро CJCE, 19. 11. 2009, *Filipiak*, C-314/08, т. 81; CJUE, 22. 6. 2010, *Melki et Abdeli*, C-188/10 и C-189/10, т. 43 и цит. практика, както и CJUE, 26. 2. 2013, *Åkerberg Fransson*, C-617/10, т. 45.

⁴⁶ CJUE, 12. 2. 2026, *Petlichev (Петличев)*, C-56/25, т. 49. СЕС припомня CJCE, 9. 3. 1978, *Simmenthal*, 106/77, т. 24; CJUE, 24. 6. 2019, *Popławski*, C-573/17, т. 58 и съвсем скорошното CJUE, 1. 8. 2025, *Alace и Canpelli*, C-758/24 и C-759/24, т. 63 и цитираната там съдебна практика.

„изчаква“ произнасянето на Конституционния съд по такъв въпрос. „Правото на Съюза, и по-специално чл. 267 от ДФЕС, трябва да се тълкува в смисъл, че **не допуска национална правна уредба** /.../, съгласно която произнасящи се като въззивна или последна инстанция общи съдилища са длъжни, **когато смятат, че даден национален закон противоречи на** /правото на ЕС – б.м./, да сезират по време на производството Конституционния съд с цел отмяна на закона в неговата цялост, вместо само да се задоволят с това да не прилагат закона в конкретния случай /.../.”⁴⁷.

2.4. По-рано по друго българско преюдициално запитване (впрочем от същи съдия) СЕС намери за необходимо да ясно да потвърди, че „съгласно трайно установената съдебна практика националният съд, натоварен в рамките на своята компетентност с прилагането на разпоредбите на правото на ЕС, е длъжен да гарантира пълния им ефект, като при необходимост *по собствена инициатива* остави без приложение разпоредбите на националното законодателство, които им противоречат, без да е необходимо да иска или да изчаква тяхната предварителна отмяна по законодателен път или по какъвто и да било друг конституционен способ”.

Ясно и категорично: националният съдия е **длъжен да не прилага** противоречаща на правото на ЕС вътрешна правна норма, дори тя вече да е обявена за съответна на Конституцията, **и обратно: да не търси произнасяне на КС**, особено ако сам вече е установил противоречие с правото на ЕС (и съвсем не с цел КС да установи дали такова противоречие е налице⁴⁸).

Правото на ЕС указва на националния съдия: нямаш право (нито изобщо необходимост) да търсиш друг път: напр. да сезираш конституционната или друга юрисдикция с въпрос за съответствието на вътрешна правна норма с правото на ЕС или с Конституцията⁴⁹ – щом установиш („сам, на свое основание”) противоречие с правото на ЕС, си длъжен (сам и веднага) да оставиш неприложена каквато и да било („независимо от ранга ѝ”) разпоредба от вътрешното право на държавата.

⁴⁷ CJUE, 11. 9. 2014, *A срещу B и др.*, C-112/13, диспозитив.

⁴⁸ Виж Особено мнение на съдиите Мариана Карагьозова-Финкова, Таня Райковска и Атанас Семов по определение от 10 октомври 2024 г. по допустимостта на искането, по което е образувано конституционно дело № 16/2024.

⁴⁹ Разбирането, че сезирането на КС има смисъл, тъй като неговото произнасяне ще има действие erga omnes (виж Определение от 5. 11. 2024 г. по к. д. № 29/2024, докл. съдия П. Панова) смятам за **несъвместимо с разума** на чл. 150, ал. 2 и **заличава** направеното от конституционния законодател принципно разграничение между сезиращата компетентност в хипотезите на ал. 1 и на ал. 2 на чл. 150 от Основния закон.

2.5. Видно от РАЗГЛЕЖДАНОТО ИСКАНЕ това безусловно задължение на националния съдия не е изпълнено.

Ако законова разпоредба трябва да не бъде прилагана по конкретно дело, тя няма качеството на „приложим по конкретното дело закон“, поради което преценката за нейното съответствие с Конституцията не може да бъде предмет на искане до Конституционния съд на осн. чл. 150, ал. 2 от Конституцията. Конституционният съд от своя страна не е компетентен да се произнесе по искане с такъв предмет.

Ако такова искане бъде направено, то следва да бъде отклонено като недопустимо на осн. чл. 13 от Закона за конституционен съд във връзка с чл. 150, ал. 2 от Конституцията.

Тук смятам за уместно да се подчертае, че цялата практика на КС относно допустимостта на искания от съдилищата до него във връзка с правото на ЕС представлява **категорично и ясно насърчаване всеки съдия по всяко дело да установява** (вкл. служебно, ако не е релевирано от страна) дали делото има връзка с правото на ЕС (попада в приложното му поле) и ако установи връзка (по-вероятно...) – да изведе и изпълни всички произтичащи от действието на правото на ЕС последици, които са и негови задължения. Именно той, „на своето равнище“ – и независимо дали произнасянето му подлежи на инстанционен контрол или не. Именно като „първи съдия по правото на ЕС“. В случай на съмнение относно тълкуването (или валидността) на приложима или относима съюзна правна норма – и насърчаване да отправя преюдициални запитвания до Съда на ЕС.

**IV. Еднозначно и категорично потвърждаване от Съда на ЕС
на всички изисквания на българската конституционна юрисдикция
във връзка с правото на ЕС**

През февруари 2026 г. Съдът на ЕС постанови решение по българско преюдициално запитване, поставящо въпрос за съответствието с правото на ЕС на изискванията на Конституционния съд относно искания до него от съд на осн. чл. 150, ал. 2 от

Конституцията.⁵⁰ Съдът на ЕС **преформулира поставения преюдициален въпрос:** „...с въпроса си запитващата юрисдикция **по същество иска** да се установи дали чл. 267 ДФЕС, принципът на предимство на правото на Съюза и чл. 94, б. б) от Процедурния правилник на Съда трябва да **се тълкуват в смисъл, че не допускат процесуално правило** на държава членка относно условията за сезиране на нейния Конституционен съд, както е тълкувано от последния, съгласно което искането за упражняване на контрол за конституционосъобразност на национална правна уредба, попадаща в приложното поле на правото на ЕС, с което този Конституционен съд е сезиран от националния съд, трябва да съдържа аргументирана преценка на правото, приложимо към разглежданото от него дело, включително относно последиците от действието на правото на ЕС, тъй като **в противен случай би било отхвърлено като недопустимо**, което може да даде основание на посочения национален съд да сезира предварително Съда с преюдициално запитване”⁵¹.

1. Съдът на ЕС потвърждава, че когато по дело пред национална юрисдикция възникват въпроси относно приложима или относима съюзна правна норма (нейната валидност и/или тълкуване), тази юрисдикция има **право и задължение да го сезира:** „Съгласно постоянната практика на Съда националните юрисдикции разполагат с възможно най-широката възможност и **дори със задължението да сезират Съда**, ако сметат, че висящото пред тях дело повдига въпроси във връзка с тълкуването или преценката на валидността на разпоредбите на правото на Съюза, по които въпроси е необходимо да вземат решение”⁵². **И именно когато „делото” подвигат такъв въпрос.** Както и че „не би могло национална норма да възпрепятства националната юрисдикция да упражни това право или да изпълни това задължение”⁵³.

2. Съдът на ЕС потвърждава: **съмнението за противоречие на една вътрешна правна норма с Конституцията по никакъв начин не може да препятства**

⁵⁰ „Според запитващата юрисдикция **чл. 18, ал. 3 от Правилника за дейността на Конституционния съд, тълкуван от същия съд, противоречи на правото на Съюза в няколко отношения.**” – CJUE, 12. 2. 2026, *Petlichev (Петличев)*, C-56/25, т. 20. Самото запитване не съдържа такова твърдение – но Съдът на ЕС го е разчел правилно...

⁵¹ Т. 33 от Решението на Съда.

⁵² Т. 34 от Решението на Съда. Той припомня CJUE, 22. 2. 2022 г., *RS (Действие на решенията на конституционен съд)*, C-430/21, т. 64 и цитираната там съдебна практика.

⁵³ Т. 35 от Решението на Съда.

изпълнението на съюзно задължение на националния съдия. „Ако националната юрисдикция, разглеждаща свързан с правото на Съюза спор, прецени, че дадена национална разпоредба *противоречи не само на правото на Съюза, но и на конституцията*, **тя не е лишена от правото, съответно не е освободена**, ако се произнася като последна инстанция, от задължението по чл. 267 ДФЕС **да сезира Съда** /.../ поради факта, че установяването на противоконституционността на вътрешноправна норма задължително предполага сезиране на конституционния съд”⁵⁴.

3. Съдът на ЕС потвърждава максимално ясно по ключовия въпрос: „...Както чл. 267 ДФЕС, така и принципът на предимство на правото на Съюза **допускат правна уредба на държава членка, която поставя допустимостта на сезирането от национална юрисдикция на конституционния съд на тази държава членка в зависимост от представянето от тази юрисдикция на аргументирана преценка на последиците от действието на правото на Съюза към националните разпоредби, за които смята, че могат да бъдат противоконституционни, което може да предполага посочената юрисдикция да сезира първо Съда с преюдициално запитване**”⁵⁵. Това е категорично потвърждение на закрепеното в чл. 18, ал. 3 от ПОДКС изискване, както е осветлено в практиката на Конституционния съд.

4. След което подчертава: „Всъщност **тези условия за сезиране на Конституционния съд на съответната държава членка по никакъв начин не ограничават възможността на другите национални юрисдикции да сезират Съда на ЕС с преюдициално запитване, нито забавят** такова преюдициално запитване”⁵⁶. „*Тези условия*” са закрепените в чл. 18, ал. 3 от ПОДКС и разяснени в практиката на Конституционния съд. Те „*по никакъв начин не ограничават*” осъществяването на съюзните права и изпълнението на съюзните задължения на националния съдия.

⁵⁴ Т. 37 от Решението на Съда. „Всъщност ефективното прилагане на правото на Съюза би било застрашено и полезното действие на член 267 ДФЕС би било ограничено, ако поради задължението за сезиране на конституционния съд националният съд, разглеждащ спор, по отношение на който се прилага правото на Съюза, е възпрепятстван да отправи до Съда преюдициални въпроси относно тълкуването или валидността на правото на Съюза, за да може да прецени дали дадена национална норма е съвместима с него.” – т. 38, където Съдът припомня посочените нагоре решения CJUE, 4. 6. 2015, *Kernkraftwerke Lippe-Ems*, C-5/14, т. 34 и цит. практика, и CJUE, 20. 12. 2017, *Global Starnet*, C-322/16, т. 21 и цит. практика.

⁵⁵ Т. 43 от Решението на Съда.

⁵⁶ Т. 44 от Решението на Съда.

5. Всъщност „тези условия” **насърчават националните съдилища:** „Тъкмо напротив, посочените условия за сезиране сами по себе си **могат да подтикнат националните юрисдикции**, когато възнамеряват да поискат да се упражни контрол за конституционосъобразност на национална разпоредба, **да приложат най-напред правото на Съюза**, без да ги възпрепятстват да упражнят правото си или да изпълнят задължението си да сезират Съда с преюдициално запитване. Следователно **целта на тези условия е да насърчат упражняването на правата и изпълнението на задълженията, произтичащи от чл. 267 ДФЕС, както и спазването на принципа на предимство на правото на Съюза в националния правен ред.**”⁵⁷.

По този начин Съдът на ЕС потвърждава вложения в концепцията на Конституционния съд разум.

6. Съдът на ЕС потвърждава също, че **Конституционният съд може да се произнесе както преди, така и след него.** В голяма част от случаите обаче **произнасяне на КС преди СЕС** (когато произнасяне на СЕС изобщо е необходимо, разбира се) **не може да разреши всички проблеми**, произтичащи от действието на правото на ЕС в съответната материя (предмет на дело пред сезиращия КС съд). „**Несъмнено** такива условия за сезиране на конституционен съд на държава членка от национална юрисдикция **позволяват** на този конституционен съд да се произнесе по конституционосъобразността на национална разпоредба, **евентуално след като Съдът отговори** на преюдициално запитване, отправено от националната юрисдикция в рамките на същия спор. Самò по себе си обаче такова обстоятелство **не противоречи на принципа на предимство на правото на Съюза**, при положение, че посочената национална юрисдикция не е възпрепятствана да **изведе всички последици**, които произтичат от този принцип в рамките на спора, с който тя е сезирана /.../, при това **дори посоченият конституционен съд вече да се е произнесъл**”⁵⁸. Това е потвърждение на разбирането, че когато по главното дело възниква свързан с правото на ЕС въпрос (в частност когато съдията дължи неприлагане на вътрешна правна норма поради противоречие с него), произнасянето на КС е

⁵⁷ Т. 45 от Решението на Съда.

⁵⁸ Т. 46 от Решението на Съда.

безпредметно, особено преди да са изяснени (и изпълнени) последиците от действието на правото на ЕС.

Това се стреми Конституционният съд да изясни вече няколко години (и това подчертах нагоре): **дори той да установи противоречие** на законова норма с Конституцията, редица свързани с правото на ЕС въпроси може да останат открити (ако напр. тази норма се дължи именно по силата на правото на ЕС или поне ако нейното съответстващо на правото на ЕС тълкуване я поставя в противоречие с Конституцията, малко вероятно).

И обратно: **дори Конституционният съд да не установи противоречие** с Конституцията, въпросът дали е налице противоречие с правото на ЕС остава отворен. И той е преюдициален – вкл. и за сезирането на КС. Затова отново: **изясняването и изпълняването на последиците от действието на правото на ЕС трябва да бъде направено от сезиращия съд пръв (преди да сезира Конституционния)** – а ако след това все пак направи искане до Конституционния съд – в него просто трябва да бъдат изложени изводите.

7. Самият СЕС също потвърждава, че **и в двата случая произнасянето на Конституционния съд е ирелевантно за решаването на въпросите, свързани с правото на ЕС.** „В това отношение следва да се припомни, от една страна, че решение на Съда, постановено в преюдициалното производство, **обвързва националния съд** по отношение на тълкуването на правото на Съюза при решаването на спора, с който е сезиран. Ето защо този съд трябва **евентуално да не се съобрази с изводите на висшестоящия национален съд**, ако въз основа на даденото от СЕС тълкуване намира, че тези изводи не са в съответствие с правото на Съюза, като при необходимост остави без приложение националната норма, която го задължава да се съобразява с актовете на този висшестоящ съд”⁵⁹.

8. За да последва и още едно потвърждение: **че произнасянето, поради това и изобщо сезирането на Конституционния съд, е безпредметно, когато стои проблем с**

⁵⁹ Т. 47 от Решението на Съда. Той се позовава отново на ключовото решение CJUE, 22. 2. 2022 г., RS (Действие на решенията на конституционен съд), C-430/21, EU:C:2022:99, т. 74 и 75 и цитираната там съдебна практика.

правото на ЕС: „Освен това, когато националният съд, натоварен в рамките на своята компетентност с прилагането на разпоредбите от правото на Съюза, **не може да тълкува националната правна уредба в съответствие** с изискванията на това право, той е длъжен съобразно принципа на предимство да осигури пълното действие на тези изисквания по спора, с който е сезиран, като при необходимост **по собствена инициатива остави без приложение всяка национална уредба или практика, дори да е по-късна**, която е в противоречие с разпоредба от това право с директен ефект, **без да е необходимо да иска или да изчаква** предварителната отмяна на тази правна уредба или на тази практика по законодателен път или **по какъвто и да било друг ред, предвиден в конституцията**”⁶⁰.

9. И да последва **ключовото** за основния проблем в РАЗГЛЕЖДАНОТО ИСКАНЕ ДО КС потвърждение: „От принципа на предимство на правото на Съюза следва също, че **е от компетентността на националните юрисдикции да преценят съответствието на националното право /.../, с правото на Съюза, без да е необходимо да сезират конституционния съд на своята държава членка с искане за тази цел**”⁶¹.

Ако всеки съд би могъл да отнесе до Конституционния съд всеки въпрос за съответствие на законова разпоредба с правото на ЕС, това би означавало решаването на този въпрос да се дължи единствено от Конституционния съд – напълно обратно на основополагащото разбиране в практиката на СЕС: всеки съд на своето равнище да оставя неприложена всяка вътрешна правна норма, за която установява, евентуално въз основа на отговор от СЕС на преюдициално запитване, противоречие с правото на ЕС.

10. Националният съд не само не трябва да търси произнасянето на КС, но **дори трябва да не се съобрази с него**: „трябва евентуално да не се съобрази с изводите на

⁶⁰ Т. 49 от Решението на Съда. Той припомня CJCE, 9. 3. 1978, *Simmenthal*, 106/77, т. 24; CJUE, 24. 6. 2019, *Popławski*, C-573/17, т. 58 и съвсем скорошното CJUE, 1. 8. 2025, *Alace u Canpelli*, C-758/24 и C-759/24, т. 63 и цитираната там съдебна практика.

⁶¹ Т. 41 от Решението на Съда, виж също CJUE, 24. 6. 2019, *Popławski*, C-573/17, EU:C:2019:530, т. 53 и 54 и цитираната там съдебна практика.

СЕС уточнява: „42. От това следва, че член 267 ДФЕС и принципът на предимство на правото на Съюза не допускат национална правна уредба, съгласно която националните юрисдикции, които имат съмнения относно съответствието на национална разпоредба, попадаща в приложното поле на правото на Съюза, както с националната конституция, така и с правото на Съюза, трябва да сезират конституционния съд на своята държава членка, преди да упражнят правото си или да изпълнят задължението си да сезират Съда с преюдициално запитване.”

висшестоящия национален съд, ако въз основа на даденото от Съда тълкуване намира, че тези изводи не са в съответствие с правото на Съюза...”⁶².

Ясно и категорично (както е посочено и нагоре): националният съдия е **длъжен да не прилага** противоречаща на правото на ЕС вътрешна правна норма, дори тя вече да е обявена за съответна на Конституцията, **и обратно: да не търси произнасяне на Конституционния съд по този въпрос**⁶³, особено ако е установил противоречие с правото на ЕС (и съвсем не за да установи самият Конституционен съд дали такова противоречие е налице⁶⁴).

11. Следва потвърждение на още нещо, неколкократно изведено в практиката на Конституционния съд (и също посочено нагоре): ключово е задължението за съответстващо на правото на ЕС тълкуване на всяка вътрешна правна норма в приложното му поле. „...За да се гарантира ефективността на всички разпоредби от правото на Съюза, принципът на предимство задължава най-напред **националните юрисдикции във възможно най-голяма степен да тълкуват вътрешното си право по начин, съответстващ на правото на Съюза**”⁶⁵. „Изискването за тълкуване в съответствие с правото на Съюза включва по-специално задължение за националните юрисдикции при необходимост да изменят постоянната съдебна практика, ако тя се основава на тълкуване на националното право, което е несъвместимо с целите на правото на Съюза. Това задължение за съответстващо тълкуване обаче има определени граници, и по-специално не може да служи за основа на тълкуване contra legem на националното право.”⁶⁶

12. И именно в този случай възниква **въпросът за неприлагане** на вътрешната правна норма. Точно такъв е случаят с посоченото в ИСКАНЕТО, ПРЕДМЕТ НА ТОВА

⁶² Т. 47 от Решението на Съда, където отново се припомня **CJUE**, 22. 2. 2022 г., *RS (Действие на решенията на конституционен съд)*, C-430/21, т. 74 и 75 и цит. практика.

⁶³ Отново да припомня и това: „*Преценката за съответствие на закон с правото на ЕС не е в компетентността на Конституционния съд.*” – Решение № 8 от 30. 6. 2020 г. по к. д. № 14/2019 (докл. съдия А. Анастасов).

⁶⁴ Отново припомням Особеното мнение на съдиите Мариана Карагьозова-Финкова, Таня Райковска и Атанас Семов по определение от 10 октомври 2024 г. по допустимостта на искането, по което е образувано к. д. № 16/2024.

⁶⁵ Т. 48 от Решението на Съда.

⁶⁶ СЕС се позовава на **CJUE**, 24. 6. 2019, *Poplawski*, C-573/17, EU:C:2019:530, т. 57; **CJUE**, 15. 10. 2024, *KUBERA*, C-144/23, EU:C:2024:881, т. 52 и съвсем скорошното **CJUE**, 20. 11. 2025, *Framholm*, C-195/25, EU:C:2025:904, т. 67 и 68.

ОСОБЕНО МНЕНИЕ. Съдът на ЕС потвърждава и потвърденото в практиката на Конституционния съд задължение на националния съдия да не прилага вътрешна правна норма, за която е невъзможно да бъде направено съответстващо на правото на ЕС тълкуване и поради това се установява противоречие: „когато националният съд /.../ не може да тълкува националната правна уредба в съответствие с изискванията на правото на ЕС, той е длъжен съобразно принципа на предимство да осигури пълното действие на тези изисквания по спора, с който е сезиран, като при необходимост **по собствена инициатива остави без приложение всяка национална уредба** или практика, дори да е по-късна...”⁶⁷.

Това означава само едно: **ако съдебният състав намира, че приложима по дело пред него разпоредба противоречи на правото на ЕС, никакво значение няма дали тя противоречи и на Конституцията** – съдебният състав е длъжен да **остави тази разпоредба неприложена**. В този случай **сезирането на Конституционния съд е едновременно безпредметно и недопустимо** – то не би имало предмет (приложима по делото пред сезиращия съд законова разпоредба), а вносителят не би имал правен интерес (защото независимо от произнасянето на Конституционния съд по същество не може да приложи тази законова разпоредба, щом е установил, че тя противоречи на правото на ЕС).

И отново: дори Конституционният съд да установи противоречие на законова разпоредба с Конституцията, това **не решава напълно въпроса за нейното прилагане** – ако тя има дължимо по правото на ЕС съдържание/тълкуване.

13. В крайна сметка Съдът ясно потвърждава и друго, което отдавна трябваше да е ясно за всеки юрист: всеки, на първо място националните съдилища, е длъжен да не прилага вътрешна правна норма, независимо от ранга ѝ, когато тя противоречи на правото на ЕС. „*Що се отнася до принципа на предимство на правото на Съюза, който утвърждава върховенството на това право над правото на държавите членки (очевидно цялото – б. м.), следва да се припомни, че този принцип задължава всички институции на държавите членки да осигурят пълното действие на различните норми на Съюза, като правото на държавите членки не може да накърнява признатото действие на тези различни норми на територията на посочените държави*”⁶⁸.

⁶⁷ Т. 49 от Решението на Съда.

⁶⁸ Т. 39 от Решението, където Съдът припомня съвсем скорошното си решение CJUE, 10. 7. 2025, *DADA Music и UPFR*, C-37/24, EU:C:2025:551, т. 76 и цитираната там съдебна практика.

14. В заключение в диспозитива на своето решение **Съдът на ЕС постановява:**

*„Член 267 от ДФЕС, принципът на предимство на правото на Европейския съюз и член 94, буква б) от Процедурния правилник на Съда трябва да се тълкуват в смисъл, че **допускат процесуално правило на държава членка относно условията за сезиране на нейния конституционен съд, както е тълкувано от последния, съгласно което искането за упражняване на контрол за конституционосъобразност на национална правна уредба, попадаща в приложното поле на правото на Съюза, с което този конституционен съд е сезиран от националния съд, трябва да съдържа аргументирана преценка на правото, приложимо към разглежданото от него дело, включително относно последиците от действието на правото на Съюза, тъй като в противен случай би било отхвърлено като недопустимо, което може да даде основание на посочения национален съд да сезира предварително Съда с преюдициално запитване**”.*

Това означава, че:

➤ СЕС категорично и изрично потвърждава правилността, разума и съответствието с правото на ЕС на условия за допустимост на искания до Конституционния съд от съдилища на осн. чл. 150, ал. 2 от Конституцията, закрепени в чл. 18, ал. 3 от ПОДКС (с възпроизвеждане на изрази от него: *„да съдържа аргументирана преценка на правото, приложимо към разглежданото от него дело, включително относно последиците от действието на правото на Съюза”*) и развити в практиката на Конституционния съд (*„както са тълкувани от него”*);

➤ Именно правото на ЕС изисква (а КС и СЕС го потвърждават) **националните съдилища първо да се обръщат към СЕС – разбира се само ако и доколкото е необходимо/допустимо**. В това отношение практиката на Конституционния съд също е напълно съобразена с правото на ЕС.

Навярно трябва още веднъж да бъде посочено: **Конституционният съд никога не е изисквал сезиращият го съд да прави преюдициално запитване**, още по-малко винаги, когато попада в приложното поле на правото на ЕС законовата разпоредба, чиято конституционосъобразност се оспорва. Дали е необходимо преюдициално сезиране на СЕС преценява свободно и единствено националният съд, който се произнася по делото по

същество. Той преценява и дали една законова (или друга) разпоредба попада в обхвата на правото на ЕС. **Конституционният съд изисква единствено в исканията до него от съд по повод конкретно дело да бъдат изложени изводите от ...изпълнението на произтичащите от правото на ЕС задължения на този съд.** Разбира се, ако – с оглед на обстоятелствата по делото – това включва и задължение за отправяне на преюдициално запитване до СЕС, това също трябва не само да бъде направено преди сезирането на Конституционния съд, но и отразено след това в „аргументираната преценка на приложимото право относно последиците от действието на правото на ЕС”, която искането трябва да съдържа.

Иначе казано: **Конституционният съд не изисква съдилищата „да сезират предварително СЕС с преюдициално запитване”.** Изисква съдилища предварително (в смисъл единствено на „преди да го сезират”) да са изяснили налице ли е връзка на главното дело с правото на ЕС и да са съобrazили (изпълнили) всички последици от наличието на такава връзка. Ако това включва и необходимост (а СЕС потвърди – и задължение) за оправяне на преюдициално запитване – също. И изводите („аргументирана преценка”) да бъдат изложени – ясно и пълно – в искането до Конституционния съд.

➤ **Конституционният съд може валидно да изисква преди да бъде сезиран от съд за установяване на съответствието с Конституцията на законова норма, този съд да е изпълнил своите задължения като съд по правото на ЕС на общо основание (и резултатът да бъде изложен „аргументирано” в искането до КС) – така, както дължи това по всяко дело *ipso jure*.**

В крайна сметка Съдът на ЕС потвърди, че **както разпоредбата на чл. 18, ал. 3 от ПОДКС, така и практиката на Конституционния съд не само не противоречат на правото на ЕС, а тъкмо напротив: „целта на тези условия е да насърчат упражняването на правата и изпълнението на задълженията, произтичащи от чл. 267ДФЕС, както и спазването на принципа на предимство на правото на ЕС в националния правен ред”.** Това означава, че **Конституционният съд от своя страна само е потвърдил** – вече и по повод на допустимостта на исканията от съдилища – това, което националните съдилища дължат *ipso jure* като съдилища по правото на ЕС на общо основание.

И предполага добро познаване на „тези условия”, както са изяснени в практиката на Конституционния съд.

* * *

Въз основа на всичко изложено убедено смятам, че ИСКАНЕТО, по което е образувано конституционно дело № 13/2026, **следваше да бъде обявено за недопустимо** на основание чл. 13 от Закона за Конституционен съд във връзка с чл. 150, ал. 2 от Конституцията в светлината на чл. 18, ал. 3 от Правилника за организация на дейността на Конституционния съд.

Не намирам никакво основание Съдът да отстъпва от своята установена в последните години практика, както е посочена и обобщена нагоре и както е потвърдена категорично от Съда на ЕС.

16 юли 2026 г.

Съдия:

АТАНАС СЕМОВ